

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ



دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکز

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش: مرمت و احیاء ابنیه و بافت‌های تاریخی

عنوان:

طرح مرمت و باز زنده سازی کلیسای مقدس کرمان

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر پیروز حناچی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر فاطمه مهدیزاده سراج

پژوهشگر:

علی توفیق خطاب

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

پدر ، مادر و همسر عزیزم

که همواره مشوق و همراه من بودند.

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس بی کران متعلق به ذات پاک ایزد منان است، پروردگارا تو را شاکریم و می ستائیم که در تمامی مراحل تحصیل و زندگی همواره راهنما و نگهدارمان بوده ای تا همیشه شکرگزار درگاه تو باشیم. امروز بر خود واجب می دانم که دست تک تک اساتید بزرگواریم را ببوسم. از جناب آقای دکتر پیروز حناچی استاد راهنمای بزرگواریم و استاد مشاور محترم سرکار خانم دکتر فاطمه مهدیزاده سراج که در تمام مراحل کار صبورانه اینجانب را همراهی فرمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر می نمایم. از جناب آقای دکتر اسماعیل طلایی که همواره مشوق اینجانب بوده اند صمیمانه سپاسگزارم و از خداوند منان برای این بزرگواریان عمری با عزت همراه با سلامتی را خواستارم و همیشه بر خود می بالم که در محضرشان افتخار شاگردی داشته ام. همچنین از سرکار خانم مهندس شرلی آودیان مدیریت محترم پایگاه میراث جهانی کلیساهای تاریخی ایران و همکاران گرامیشان و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان که خالصانه با راهنمایی و در اختیار گذاشتن منابع و اطلاعات در این خصوص نهایت لطف را داشته اند. در نهایت از همه پرسنل و اساتید گروه مرمت که در این چند سال، ما را یاری فرمودند بی نهایت سپاسگزارم و برای همه این عزیزان از درگاه خداوند بزرگ توفیق روزافزون خواستارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب علی توفیق خطاب دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۷۵۸۲۰۳۰۱۵۹۰ در رشته مرمت و احیاء ابنیه و بافتهای تاریخی که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: **طرح مرمت و باززنده سازی کلیسای مقدس کرمان**

با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و د رمواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ : ۱۳۹۰/۱۱/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای **علی توفیق خطاب** از پایان‌نامه خود دفاع نموده و با نمره **۱۸ تمام** به حروف هجده تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

| عنوان | شماره صفحه |
|--|------------|
| فصل اول: بیان مسئله | |
| ۱-۱ فرآیند مواجهه با بناهای تاریخی..... | ۲ |
| ۲-۱ مبانی بررسی کلیسای مقدس کرمان..... | ۵ |
| ۳-۱ هدف از این گزارش..... | ۶ |
| ۴-۱ اصول موجود در گزارش و انتخاب روش تحقیق (متدولوژی)..... | ۷ |
| فصل دوم: معرفی و شناخت | |
| ۱-۲ جغرافیای طبیعی ایران..... | ۱۰ |
| ۲-۲ موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی استان کرمان..... | ۱۱ |
| ۳-۲ توپوگرافی دشت کرمان..... | ۱۱ |
| ۴-۲ خصوصیات اقلیمی و جغرافیای طبیعی شهر کرمان..... | ۱۴ |
| ۱-۴-۲ اقلیم..... | ۱۵ |
| ۲-۴-۲ ارتفاعات..... | ۱۶ |
| ۳-۴-۲ پوشش گیاهی..... | ۱۶ |
| ۵-۲ پیشینه تاریخی شهر کرمان..... | ۱۸ |
| ۱-۵-۲ دودمان قاجار..... | ۲۱ |
| ۲-۵-۲ آقا محمد خان قاجار..... | ۲۲ |
| ۳-۵-۲ بنیان نهادن حکومت قاجاریه..... | ۲۳ |
| ۴-۵-۲ فاجعه تاریخی کرمان..... | ۲۴ |
| ۶-۲ بررسی ساختار کالبدی شهر کرمان..... | ۲۵ |
| ۱-۶-۲ پیدایش و توسعه شهر کرمان..... | ۲۷ |
| ۱-۶-۲ از آغاز تا قرن اول هجری..... | ۲۷ |
| ۲-۶-۲ قرن اول تا چهارم..... | ۲۷ |

- ۲۹.....۳-۱-۶-۲ قرن چهارم تا دوازدهم.....
- ۳۱.....۴-۱-۶-۲ قرن دوازدهم تا چهاردهم.....
- ۳۳.....۲-۶-۲ محدوده شهر کرمان.....
- ۳۳.....۳-۶-۲ دروازه های قدیم کرمان.....
- ۳۳.....۱-۳-۶-۲ دروازه رق آباد (ریگ آباد).....
- ۳۴.....۲-۳-۶-۲ دروازه مسجد (دروازه وکیل).....
- ۳۴.....۳-۳-۶-۲ دروازه ناصریه.....
- ۳۵.....۴-۳-۶-۲ دروازه گبری.....
- ۳۶.....۵-۳-۶-۲ دروازه سلطانی.....
- ۳۶.....۶-۳-۶-۲ دروازه باغ نظر(دروازه ارگ).....
- ۳۷.....۴-۶-۲ محلات قدیمی شهر.....
- ۳۸.....۷-۲ جغرافیای انسانی.....
- ۳۹.....۸-۲ مسیحیت چیست و مسیحیان به چه چیزی ایمان دارند؟.....
- ۴۱.....۱-۸-۲ ارمنستان قبل از ورود ارمنه (اورارتو).....
- ۴۳.....۲-۸-۲ آمدن ارمنی های هند و اروپایی.....
- ۴۴.....۳-۸-۲ گرویدن ارمنه به آیین مسیحیت و گریگور روشنگر.....
- ۴۸.....۴-۸-۲ نکاتی چند در باره فرقه های مسیحیت.....
- ۵۰.....۵-۸-۲ ارمنه ایران و پیشینه پذیرفتن آیین مسیح.....
- ۵۰.....۱-۵-۸-۲ نخستین کلیسای رسمی دولتی.....
- ۵۲.....۲-۵-۸-۲ ورود ارمنه به ایران.....
- ۵۵.....۶-۸-۲ ساختار سازمانی کلیسای ارمنی.....
- ۵۶.....۱-۶-۸-۲ سیر شکل گیری کلیساهای ارمنی و ساختار معماری آن ها.....
- ۵۹.....۲-۶-۸-۲ سبک های به کار رفته در معماری کلیساهای ایران.....
- ۶۰.....۷-۸-۲ کلیسای مقدس کرمان (وضعیت موجود به لحاظ میزان آسیب های وارده و ترپذیری).....
- ۶۱.....۱-۷-۸-۲ دسترسی ها.....
- ۶۲.....۲-۷-۸-۲ موقعیت مکانی.....

- ۲-۸-۷-۳ تاریخچه و وجه تسمیه اثر..... ۶۳
- ۲-۸-۷-۴ مشخصات اثر (عناصر تشکیل دهنده به لحاظ شکل کلی، مصالح ساختمانی و نحوه به کار گیری آنها)..... ۶۳
- ۲-۸-۷-۵ ویژگیهای فرهنگی و معماری..... ۶۸
- ۲-۸-۷-۶ جنبه‌های سمبولیک و نمادین بنا (تزئینات)..... ۶۹
- ۲-۸-۷-۷ تحلیل سازه..... ۷۳
- ۲-۸-۷-۸ تحلیل نیروها..... ۷۹
- ۲-۸-۷-۹ سیر تکاملی بنا (الحاقات به همراه تعیین دوره ساخت آن‌ها)..... ۸۰

فصل سوم: آسیب نگاری

- ۳-۱ دسته بندی آسیب ها و تقسیم فضاها (بر اساس شواهد وضع موجود)..... ۸۴
- ۳-۲ تقسیم پلان ساختمان بر مبنای فضاهای تشکیل دهنده..... ۸۵

فصل چهارم: آسیب شناسی

- ۴-۱ عوامل انسانی مؤثر در تخریب و فرسایش بنا..... ۸۹
- ۴-۲ عوامل بیولوژیکی مؤثر در تخریب و فرسایش بنا..... ۹۰
- ۴-۲-۱ عوامل طبیعی با عملکرد مداوم..... ۹۰
- ۴-۲-۲ آثار مهم باد، باران و برف بر ساختمان..... ۹۰
- ۴-۲-۳ عوامل طبیعی غیر مترقبه با عملکرد آنی..... ۹۱
- ۴-۳ عوامل ساختاری مؤثر در تخریب و فرسایش بنا..... ۹۱
- ۴-۴ آسیب های وضع موجود بنا..... ۹۲
- ۴-۴-۱ جزئیات آسیب دیدگی های سازه و جداول مستندنگاری..... ۱۰۷

فصل پنجم: بررسی تطبیقی چند کلیسا براساس دوره های ساخت

- ۵-۱-۱ شکلهای معماری کلیساهای ارمنی..... ۱۲۳
- ۵-۲-۱ پراکندگی کلیساهای ایران..... ۱۲۸
- ۵-۳-۱ کلیساهایی که از بدومسیحیت تا قرون ۱۳ و ۱۴ و نیمه قرن ۱۵ ساخته شده اند..... ۱۳۱

- ۱۳۱-۳-۵ کلیسای تادئوس مقدس (قره کلیسا) ۱۳۱
- ۱۳۲-۳-۵ معماری و مشخصات بنا ۱۳۲
- ۱۳۳-۳-۵ کلیسای سنت استپانوس ۱۳۳
- ۱۳۴-۳-۵ کلیسای مریم مقدس (ذور ذور) ۱۳۴
- ۱۳۵-۳-۵ کلیسای سنت هرپسیمه ۱۳۵
- ۱۳۷-۳-۵ کلیسای آخته خانه ۱۳۷
- ۱۴۰-۳-۵ نتیجه گیری ۱۴۰
- ۱۴۰-۴-۵ کلیساهایی که در دوره صفویه و قاجار بنا شده اند ۱۴۰
- ۱۴۱-۴-۵ کلیساهای شهر اصفهان ۱۴۱
- ۱۴۱-۴-۵-۱ کلیسای استپانوس مقدس ۱۴۱
- ۱۴۲-۴-۵-۱ کلیسای بیت اللحم (بدخهم مقدس) ۱۴۲
- ۱۴۳-۴-۵-۱ کلیسای نیکاغایوس مقدس ۱۴۳
- ۱۴۴-۴-۵-۱ کلیسای میناس مقدس ۱۴۴
- ۱۴۵-۴-۵-۱ کلیسای سرکیس مقدس ۱۴۵
- ۱۴۵-۴-۵-۲ نتیجه گیری ۱۴۵
- ۱۵۰-۵-۵ کلیساهایی که در قرون ۱۹ و ۲۰ بنا شده اند ۱۵۰
- ۱۵۰-۵-۵-۱ کلیساهای شهر تهران ۱۵۰
- ۱۵۳-۴-۵ جداول مقایسه تطبیقی کلیسا ها از حیث دوره ساخت ۱۵۳

فصل ششم: حفاظت و باززنده سازی (مرمت)

- ۱۵۸-۶-۱ نقشه های وضع موجود بنا و سایت ۱۵۸
- ۱۶۳-۶-۲ اقدامات لازم جهت تثبیت آسیب ها و رفع خطر از بنا ۱۶۳
- ۱۶۳-۶-۳ اهداف تهیه طرح مرمت ۱۶۳
- ۱۶۵-۶-۴ جزئیات اجرایی طرح مرمت ۱۶۵

فصل هفتم: طرح احیا (ساماندهی)

- ۱-۷ اهداف و راهکارهای اولیه طرح احیاء..... ۱۷۳
- ۲-۷ اهداف کلان باز سازی و احیاء..... ۱۷۳
- ۳-۷ نقشه های طرح احیاء و ساماندهی..... ۱۷۵
- ۴-۷ تصاویر سه بعدی شبیه سازی شده از مجموعه پس از ساماندهی ۱۷۷

فصل هشتم: نتیجه گیری

- ۱-۸ پیشنهادات و جمع بندی..... ۱۸۱
- پیوست ها و ضمائم..... ۱۸۴
- منابع و مآخذ..... ۱۹۹

فصل اول

بیان مسئله

۱-۱ فرآیند مواجهه با بناهای تاریخی

بنای تاریخی، در ساده ترین تعریف، بنایی است که انسان را به حیرت وامی دارد و او را به تأمل درباره انسان ها و اندیشه هایی که آن را ایجاد کرده اند، فرا می خواند و از آن راه او را به شناخت بیشتر در آن باره تشویق می کند. هر بنای تاریخی می تواند در بردارنده همه یا برخی از ارزش های معماری، هنری، تاریخی، اسنادی، باستان شناختی، اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی باشد، ولی همواره نخستین تأثیر آن بر انسان تأثیر عاطفی است چرا که بنای تاریخی نمادی است از هویت انسان ها و تداوم حیات مادی و معنوی ایشان. به سخن دیگر، بنای تاریخی بخشی مهم از میراث انسان است. چیزی با نام "بنای تاریخی" به نحو بیرونی و با لذات وجود ندارد. آنچه بنای تاریخی نامیده می شود در نسبت انسان امروز و اثری از آن گذشته پدید می آید و به همان ترتیب فهم می شود. به سخن دیگر، اثر تاریخی پدیداری است حاصل نحوه ای از توجه انسان به سبب آنچه در گذر سال های عمر طولانی خود فراهم آورده می تواند موضوع توجه اندیشمندانه انسان ها باشد. بدین ترتیب سه زمان تاریخی در زندگی اثر بازشناسی مس شوند که هر یک جایگاهی ویژه در تبیین اثر تاریخی دارند: نخست؛ دوره پیدایی اثر تاریخی به دست انسان ها یا از راه نحوه توجه خلاق او به آنچه از پیش هست. این توجه همچنین باز پیدایی های اثر تاریخی از راه نگاه های خلاق انسان های متأخر را نیز شامل می شود زیرا اثر تاریخی به ویژه بنای تاریخی، در یک لحظه به یکباره پدید نمی آید. دوم؛ دوره ای که اثر به سان اثر زیسته و در زندگی انسان ها نقشی برعهده داشته است، نقشی که استعدادهای بنیادین آن - خودآگاه یا ناخودآگاه - از آغاز در وجودش حضور داشته است. سوم؛ دوره ای که اثر به سبب آنچه می تواند برای انسان امروز بیان کند، به عنوان اثر تاریخی شناخته می شود و به همین سان مورد توجه قرار می گیرد رهنمودهای مدیریت برای محوطه های میراث فرهنگی هر اثر تاریخی سه زمان یاد شده را متحقق می سازد و در مقابل پیکر اثر تاریخی نیز به طور موازی حامل آن سه زمان است که موجودیت آن را ممکن ساخته اند. بدین ترتیب شناسایی و فهم اثر تاریخی با پرسش فلسفی بنیادی خود مواجه می شود؛ پرسشی که در کانون توجه مهم ترین نظریه های حفاظت آثار تاریخی قرار دارد: سه دوره تاریخی یاد شده چگونه در ماهیت یک اثر تأثیر می گذارند و در نتیجه چگونه باید حفظ شوند؟

سه زمان تاریخی یاد شده که از پیش، بر سر هم تاریخ اثر را ساخته اند، ابعاد وجودی آن را نیز تعیین می کنند. زمان نخست، زمان پیدایی اثر، کیفیت تحقق کالبدی یک واقعیت یا حقیقت به ظهور رسیده در اثر را بازگو می کند و بدینسان به کالبد اثر تاریخی شکل می بخشد؛ زمان دوم، زمان حیات و معمول و فایده رسانی اثر، قدمت یا دیرینگی آن را بیان می کند؛ و سرانجام زمان سوم، زمان نتیجه انسان امروز به اثر تاریخی متضمن پیام آور بودن اثر برای انسان است. بدین ترتیب هر اثر تاریخی از جمله بنای تاریخی، در ترکیب یگانه و بی بدیل خود در سه بعد کالبد، دیرینگی، و پیام آوری قابل فهم است. هر یک از سه بعد یاد شده به گونه ای در شکل گیری و تبیین مفهومی بنای تاریخی برای انسان امروز مؤثرند. این سه بعد گرچه از نظر تحلیلی قابل تفکیک هستند و در پیکر بنای تاریخی به انسجام و وحدت می رسند و شخصیتی یگانه و بی بدیل می یابند.

کالبد بنای تاریخی همان است که انسان ها در زندگی روزمره خود در سطوح گوناگون حسی و ادراکی تجربه می کنند و نیز همان که متخصصان از راه تجزیه و تحلیل آن به آگاهی هایی ناب از گذشته دست می یابند اما این کالبد امروزین، در هنگام پدید آمدن یک اثر و کار هنری بوده است و به همین سبب نمی تواند تنها یک شیء صرف پنداشته شود. ماده نخستین آنچه انسان امروز^۱ - به کمک و با بهره مندی از دهه ها زندگی یک اثر - به اثر تاریخی تبدیل می کند، خود یک ماده خام یا مصالح نیست، بلکه اثری است فرآورده اندیشه و کار انسان های گذشته. مطابق تعریف یاد شده از اثر تاریخی باید به یاد داشت که بدل شدن یک کار هنری کهن به یک اثر تاریخی، مستلزم فعالیت انسان امروز نیست، بلکه مستلزم نحوه خاص از توجه به آن است. امروز کالبد بنای تاریخی مشخص کننده حضور ملموس آن در زندگی انسان است، زیرا هر بنایی که جسماً در زندگی مادی انسان حضور ندارد نمی تواند به عنوان اثر تاریخی جایگاهی در زندگی معنوی او داشته باشد.

لازم است که هنگام تعیین تاریخی بودن یک بنا و نیز هنگام برنامه ریزی برای حفاظت آن، به کالبد آن به نحو مناسب در پیوند با دو بعد دیگر توجه شود. همواره باید مراقب بود تا توجه ناهماهنگ به هریک از سه بعد یاد شده، به ویژه توجه بیش از اندازه به کالبد بنا - که در چند دهه گذشته در کشور ما بسیار رایج بوده است- به نادیده گرفته شدن دیگر بعدهای اثر نینجامد؛ چرا که هر یک از سه بعد یاد شده متضمن بخشی از ارزش های اثر تاریخی است. کالبد بنای تاریخی تا آنجا در ماهیت آن شریک و سهیم است که جایگاه دو جنبه دیگر را می گشاید و از آنها پشتیبانی می کند تنها چنین کالبد پشتیبانی می کند تنها چنین کالبد پشتیبانی کننده ای را به راستی می توان کالبد بنای تاریخی نامید.

۱ ارزش گذاری یک از کالبدی ترین مباحث میراث فرهنگی است، این ارزش ها بنا به تقسیم سربرنارد فیلدن، که به نظر کاملترین لیست

می رسد عبارتند از: ۱. ارزشهای احساسی ۲. ارزشهای فرهنگی ۳. ارزشهای کاربردی، که کالبد بنا جزو ارزشهای فرهنگی بنا محسوب

مس شود. -برداشت از میراث فرهنگی در ایران- پایان نامه دکتری مهدی حجت-موسسه مطالعه پیشرفته معماری کینگز مانر سپتامبر ۱۹۹۵

بعد دیگر اثر تاریخی دیرینگی است. مطابق عرف عام و حرفه ای، می توان اثر یا بنایی را که از مخاطرات ۱۰۰ سال فایده رسانی به انسان به سلامت گذشته است، تاریخی نامید. این میزان از قدمت که گویا در روزگاران گذشته نیز معیاری برای تاریخی یا دیرینه خواندن چیزها به شمار می رفته، در برخی از سندهای نوین راجع به حفاظت آثار تاریخی به عنوان معیار تعیین تاریخی بودن آثار مورد نظر قرار گرفته است. آنچه در دیرینگی یا قدمت اثر تاریخی مهم است، تنها پیشین بودن یا سابقه زمانی آن نیست. به سخن دیگر دیرینگی اثر تاریخی معادل فاصله زمانی ما و زمان ساخته شدن اثر نیست. آنچه در این فاصله اهمیت دارد، پیوستگی و ژرفای مفهومی اثری است که به سان اثر هنری بازشناسی می شود از سوی دیگر، خاطری باشد برآمده از تداوم زندگی مشترک انسان و اثر.

بدین ترتیب روشن می شود که بنای تاریخی، همچون هر بنای دیگری، دارای کالبدی است که همچون هر اثر تاریخی ای، واجد قدمت و خصوصیت تاریخی است؛ ولی موجودیت آن به همین اندازه پایان نمی پذیرد چه بنای تاریخی، افزودن بر آنچه آمد، واجد پیام است. اثر تاریخی، از آن هنگام که نخستین تلاش ها برای برپاداشتن آغاز شده، در سراسر عمر دراز خود، تا هنگامی که از سوی انسان به سان اثر تاریخی شناسایی شده، اندوخته هایی دارد که می تواند برای انسان امروز آگاهی بخش و راه گشا باشند. این اندوخته چنانچه از سوی انسان امروز قابل درک و فهم باشد (پیام) اثر تاریخی نامیده می شود، پیامی که از راه دور مطالعه سرگذشت کالبدی یک اثر تاریخی آشکار می شود.

"یک بنای تاریخی پیامی انسانی است و هنری دارد که باید توسط مطالعه تاریخی آن بازخوانی گردد"^۲ همانگونه که عمر کم یا بیش دراز بنای تاریخی اقتضا می کند، بسا مجموعه ای از اندیشه ها پیرامون بنای تاریخی را فرا می گیرد و در آن بازتاب می یابد. بدین ترتیب، بنای تاریخی غالباً واجد (مجموعه ای) از پیام ها است که لازم است همگی، بی هیچ اولویت از پیش تعیین شده، به دقت شناسایی و تحلیل شده و در پی آن از راه های مناسب در طرح حفاظت بازتاب داده شوند. نکته مهم دیگر آن است که محتوای پیام اثر تاریخی چیز تمام شده یا از پیش شکل گرفته شده نیست. پیام اثر تاریخی چیز تمام شده یا از پیش شکل گرفته شده نیست. پیام اثر تاریخی موجودیتی پویا است که به نسبت انسان و اثر تاریخی وابسته است. به سخن دیگر، پیام آور بودن اثر تاریخی هم به پیام آور (یعنی اثر) و هم به پیام گیر (یعنی انسان) دارد. از این رو، با دگرگون شدن نسبت انسان و اثر، که بر اثر گذر زمان بسیار متحمل است، پیام اثر تاریخی نیز دگرگون می شود.

بنابراین ضرورت دارد مواجهه انسان با اثرات تاریخی، به هیچ علتی پیام های هنوز دریافت نشده اثر تاریخی را نادیده نگیرد و به همین ترتیب ضرورت دارد که امکان دریافت آنها را برای دیگران به خصوص برای آیندگان محفوظ نگاه دارد.

چنانچه که گفته شد، بررسی تاریخ بنای تاریخی نقشی اساسی در سنجش اثر و تعیین خصلت های آن در جایگاه یک اثر تاریخی دارد. این بررسی نباید تنها محدود به خود اثر شود، بل باید به همه امکان های بنیادین و علت های وجودی آن پردازد. مطابق آن، بررسی تاریخ بنای تاریخی باید به بانی یا کارفرمایی که بنا به سفارش وی برپا داشته شده و نیز به خواسته هایی که به آن سفارش انجامیده توجه کند و ارزیابی ای از موفقیت نتیجه پایانی آن به دست دهد. این بررسی باید افزودن بر به دست دادن توالی رخدادهای تاریخی مؤثر بر زندگی بنا، به جنبه های گوناگون محیط انسانی و طبیعی دوره هایی که بنا در آن ساخته یا دگرگون شده در گسترده ترین صورت ممکن پردازد. لازم است نام و مشخصات همه پدید آورندگان اثر تا جایی که ممکن است ثبت و اصول زیبایی شناختی و مفاهیم بنیادی نهفته در کار ایشان تحلیل شود.

ساختار بنای تاریخی و مصالح به کار رفته در آن نیز باید بررسی و مطالعه شود برای مثال، تعیین مرحله ساخت بنا یا مجموعه دخالت های بعدی، و کلیه خصوصیت های درونی و بیرونی و بستر محیطی پیرامون بنا از موضوع های وارد در این بخش از مطالعه هستند. چنانچه بنا یا بناهای تاریخی قرار داشته باشند، لازم است پی گردی و کاوش های باستان شناختی نیز انجام شود. این کار باید به طور دقیق و کامل در برنامه زمانی حفاظت پیش بینی شود. پیش از هرگونه اقدام نهایی برای دخالت در موجودیت کالبدی بنا سرفصل های اساسی آن تعیین و بیان شده باشند.

۱-۲ مبانی بررسی کلیسای مقدس کرمان

معماری، یکی از شاخه های مهم هنر و تمدن است که روزگار پیش از تاریخ تاکنون مورد توجه گروه های مختلف انسانی قرار گرفته و سعی وافر در تکامل آن بعمل آمده است. در طی این دوران، معماری علاوه بر رفع نیازهای کاربردی، عرصه ای برای ظهور هنرهای مختلف و نمایش شکوه و عظمت صاحبان آن بوده است.

در میان زیر مجموعه های معماری، معماری مذهبی از جایگاه ویژه ای برخوردار است و بخش قابل توجهی از بقایای معماری قدیم را شامل می شود. این دسته از بناها، از جنبه های مختلف معماری،

تاریخی، هنری، مذهبی و اجتماعی قابل مطالعه و بررسی اند. اصولاً توجه به معابد در میان جوامع مختلف انسانی دارای سابقه طولانی و حتی بیشتر از خود معماری است. از آنجا که کلیساهای ایران، یکی از شاخص ترین جلوه های هنری معماری ایران به شمار می روند، لزوم شناسایی و فراهم آوردن زمینه مطالعه و تحقیق در آنها همچنین حفظ و مرمتشان کاری پر ارج و در خور سپاس است. کلیسای کرمان نه تنها به لحاظ جایگاه معماری و ارزش کالبدی دارای اهمیت است از جهت ارزشهای معنوی و احترام و هویت دارای اهمیتی افزون، برای مردم کرمان می باشد. این بنا در طی سالهای متمادی دچار تغییرات و دگرگونی های بسیاری شده است. با اینکه در طی دوره های مختلف مورد توجه اداره میراث فرهنگی بوده و در دوره های مختلف مرمت شده است اما روند حفاظت از این بنا به جهات مختلف دچار تعلل شده و مسبب ایجاد خسرانها و عارضه هایی در بنا گشته است که در صورت عدم توجه و پیشرفت این عوارض، آسیبهای فراوانی به بنا وارد خواهد آمد.

۳-۱ هدف از این گزارش

با توجه به مطالب عنوان شده در مقدمه به ضرورت حفظ و بازسازی بناهای تاریخی از یک سو و اهمیت حفظ و نگهداری کلیسای کرمان به لحاظ نقش آن در بقا هویت معماری و تاریخی شهر کرمان دارای ارزش فراوانی برای مردم این خطه خواهد بود. ضمن اینکه شاخص نگاه داشتن یک مکان معماری با بارقه ای از داشته های فرهنگی و مذهبی، امکان مرآوده و برخورد اهالی و امکان یافت ارزش های متفاوت و مفید فرهنگی و هویتی برای ساکنان، امکان بازساخت و پاسداشت تاریخ رفته بر آن حوزه برای آیندگان و تعیین هویت ذهنی برای ساکنان خطه این مجموعه خواهد بود.

کما اینکه با شناخت فراتر این مجموعه می توان ارزشهای اصیل این بنا که در طی سالیان مخدوش شده است دریافت. همانگونه که ایراد شده در طی دوره ای با مدیریت سازمان میراث فرهنگی استان کرمان مرمت شده است ولی به دلایل مختلف و تأثیر عوامل مخل بسیار و ممتد بروی این اثر مجدداً دچار آسیب شده است و در برخی موارد مرمت انجام شده برخی ویژگی ها و خصوصیات بلقوه طرح را پوشانیده و از بین برده است. لذا در این پروژه سعی بر بررسی دقیق عوام زیر خواهیم داشت:

۱. بررسی کالبدی کلیسای کرمان در راستای تهیه تمامی نقشه های وضع موجود بنا و شناسایی تمامی تزئینات، قوسها و طاقها و مصالح سازنده بنا و تمامی مشخصات کالبدی بنا
۲. بررسی دقیق مرمتهای انجام گرفته بروی بنا و میزان دخل و تصرفهای اعمال شده بروی بنا

۳. بررسی تمامی شواهد و متون و گزارشها، عکسها و نقشه هایی که حکایت از وضعیت گذشته بنا طی دوره های مختلف می دهد.

۴. شناسایی عارضه ها و آسیبها و شناخت آسیب رسانهای مخل بر بنا و کالبد آن

۵. ارائه طرح مرمت و بازسازی بنا با برنامه ای عملکردی و کاملاً تدقیق شده تا علاوه بر بازسازی و مرمت بنای آرامگاهی موجود با بررسی سبک معماری بنا و بناهای هم دوره با بنا و دریافت دقیق سبک و روش اجرای ساخت و سازها و تزئینات و توجه به طرح دقیق و اصیل بنا، شناخت دقیق آسیبها و آسیب رسانها و دریافت راه حلهای مناسب جهت کنترل این آسیبها و جلوگیری از پیشروی فراتر این آسیبها و نفوذ بیشتر آسیب رسانها بر بنا جلوگیری به عمل آورده و با دریافت دقیق راه های تقرب به درمان کیفیت سلامت بنا را ارتقا داده و با دریافتی درست دست به مرمت و احیای بنا زنیم و پیشنهادهای مبنی بر اجرای بهینه و بازسازی پویای بنا ارائه دهیم.

در این پروژه سعی بر گردآوری دقیق تمامی نظریات افراد و ارگانهای ذی صلاح و مرتبط با پروژه و بنا داریم تا ضمن آشنایی با تمامی کاستیها و نواقص و عارضه ها به دریافت دقیق راهکاری اجرایی و عملی در راستای سلامت فراتر بنا نایل آییم.

۱-۴ اصول موجود در گزارش و انتخاب روش تحقیق (متدولوژی)

روش تحقیق و نحوه مواجهه با پروژه مزبور را به عنوان اصول موجود در گزارش معرفی می نماییم. یک بنا همانند یک موجود زنده دارای زمان تولد، دوران زندگی و مقطع مرگ است. بنا، بسان موجودی زنده دارای کالبد و روحی است. فیزیک بنا کالبد آن و استفاده کنندگان از آن حکم روح مستقر در کالبد را دارند. از همین روست که ما روش رایج در فن پزشکی که هدف آن اعاده سلامت است را در فن مرمت پذیرا شده ایم و توالی منطقی فعالیت های ارائه طرح مرمت همچون حالت سلامت، بیمارشناسی، آسیب شناسی، تشخیص، درمان و ... را مدنظر قرار می دهیم چون اعتقاد داریم که بنا در مقطعی حالت سلامت داشته و مورد استفاده قرار می گرفته در اثر عملکرد عوامل محلی، دچار آسیب و دچار بیماری می شود و برای تشخیص علل بیماری بنا، نیاز به شناخت دقیق این عوامل داریم و پس از تشخیص صحیح است که می توان به درمان بنای آسیب دیده پرداخت و نسخه صحیح که همان طرح است برای آن تجویز نمود و در کنار آن برای ماندگاری بیشتر بنای فوق و احیای بهتر عملکرد آن سعی در دمیدن طرح دوباره در آن و تکمیل حوزه ارتباطی و ساماندهی فضای ارتباطی اطراف آن داریم. جهت احیای کالبد بنا از تکنیک های متعددی از جمله:

عکسبرداری؛ شامل عکس‌هایی هوایی، پانوراما، عکس از دیتاهای ساختمانی و فضا در تمام مراحل، پیاده کردن نقشه‌های وضع موجود و جهت احیای روح بنا به عواملی چون توجه به سبک بنا و جزئیات و خصوصیات معماری موجود در بنا، نقش بنا در بافت اطراف و منطقه و کشور و شناخت عوامل مخل داخلی و خارجی جهت رفع آسیب‌ها و درمان و نحوه درمان است.

در مرحله بعد به تمامی اقدامات انجام گرفته در راستای مرمت بنا و تمامی متون و آثار مرتبط با بنا را بررسی و گردآوری می‌نماییم.

در مرحله بعد به شناخت و ثبت عوارض ناشی از عملکرد عوامل مخل اقدام نموده و نتایج حاصل از مرحله شناخت و ارزش‌گذاری سوژه را جمع‌بندی نموده و در مرحله آخر به ارائه طرح در سه مرحله طرح: طرح حفاظت، طرح مرمت و طرح احیاء می‌پردازیم.